

ХАТИНА її майже в центрі села. Старенька, як і господиня, але привітна і охайна. Уже багато років коротає тут свої дні й ночі найстарша жителька Канонич Єфросинія Іларіонівна Волочнюк. Тут ми з нею і познайомились.

— Коли народилася? — перепитує. — А якраз на Богуслав, четвертого року. Може, документи показати? Не треба? Ну то й добре. Восени, як доживу, дев'яносто шість буде.

Дев'яносто шість — майже ціле століття! Та як на свій похилий вік, бабуся виглядає гарно. Невеличка, акуратна, у святковій терновій хустині. Крізь вікно заглядає в кімнату сонце і освітлює рясні зморшки-борозенки на обличчі; натружені, спрацьовані руки, що спираються на ціпок; портрети-фотокартки над ліжком, на стінах, з яких посміхаються молоді люди. Це родина її — діти, онуки, правнуки. Паростки роду Волочнюків.

НАРОДИЛА Єфросинія Іларіонівна восьмеро дітей. Та радості материнської сповна не пізнала: одне за одним вони полишали світ. Коли двох майже дорослих синочків поховали одного тижня, серце не витримало болю-розпуки (отоді лише раз в житті і довелось до лікарів звернутися).

Залишились в живих Адам і Галина — єдина її втіха. Та трапилось так, що й Адам не дожив свого полудня. Іноді, перебираючи в пам'яті прожите, мов намистинки-перли розсіпані, сама дивується: як може стільки витримати одна людина?

Бо ж і дві війни довелось пережити. Велика Вітчизняна обірвала її жіноче щастя, назавжди розлучивши з чоловіком. Добрим, порядним був Агафон Олексійович, перший голова каноничької

Фото Сергія Дуляницького.

артілі. Побравшись зовсім молодими, двадцять років прожили, як кажуть, душа в душу. В листопаді сорок третього його забрали лихі люди. Назавжди. А через кілька днів знову приїхали підводою і все, що було в хаті, підмели. Залишилась з дітьми — в чому стояли.

Потім розказували, що востаннє дехто бачив Волочнюка живим у Кідрах. Там і загубився його слід. І досі не знає родина, де та могилка дорога.

Ось так і залишилась вдовою. Скільки гірких сліз пролила. І всю чоловічу роботу взяла на свої жіночі плечі. Трудилась від зорі до зорі в колгоспі. І в ланці, й на фермі рук своїх доклала.

Орала й літа свої літечка

житом-пшеницею сіяла. А потім жала й молотила, льон синьоокий ростила. Та ще й будуватись довелось, коли зселяли з хуторів. Оцю саме хатину, де роки її пройшли — зимами припорошені, весняними вітрами обвітрені, літнім сонечком обпалені.

...**БАБУСЯ** рада нежданним гостям. От біда тільки, що слух підводить. Та вона прекрасно розуміє доньку Галину, яка ніби перекладає нашу розмову.

Не розпоршила Єфросинія Іларіонівна доброти душевної та й почуття гумору не втратила. Тож згадуючи своє життя-буття, то змахне гірку сльозу, то весело посміхнеться. Як от в історії з молотаркою, хоча тоді їй зовсім не до сміху було.

А було це так. Одряду після війни спиртзавод "реквізував" у неї для обмолоту кукурудзи цю необхідну в господарстві річ, давши розписку про повернення. Та йшов час, а ніхто цього робити й не збирався. Довелось походити по різних інстанціях, шукаючи правди. І таки повернули машину, та ненадовго: скоро в колгосп забрали (як і маніж та весь реманент). І врешті-решт там вона й згоріла під час пожежі.

— І скільки всього такого було. Нелегко жила, ой нелегко, — похитує бабуся головою. — Тяженько робила, тяженько...

Так, стачило на її вік роботи-турботи. Та ось, дякувати Богу, ще одну зиму пережила.

— Це вона мене на світі тримає, — каже Єфросинія Іларіонівна, киваючи на дочку. — Без неї я ніщо, завдяки їй і живу.

— Ну що ви, мамо, — заперечує Галина Агафонівна і розповідає, що старенька ще себе обслуговує: і зварить, і зашиє-заштопає щось (нитку в голку без окулярів всіяє). А як пирогів напече, пухких та рум'яних, то ще похититься треба. Та й взагалі людей любить, хоч і важко їй спілкуватися.

— Коли тепло, вийду на сонечко, погріюсь; зайду в хату — поплачу, згадуючи дітей, чоловіка. Так і йдуть дні за днями, — промовила бабуся Єфросинія на прощання.

Спираючись на ціпок, вона вийшла провести нас від порогу. І залишилась на подвір'ї на самоті біля старої груші. Із своїми думами невеселими, із своєю мудрістю розважливою, із своїми літими поважними.

Єва ХУТКА.

На знімку: найстаріша жителька Канонич Єфросинія Іларіонівна ВОЛОЧНЮК.